

ภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533

จากการศึกษาลักษณะนวนิยายไทยช่วงพ.ศ. 2512-2533 ที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย อาจแบ่งนวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยตามลักษณะเนื้อหาได้เป็น 2 กลุ่ม ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 นั้น แต่ละกลุ่มจะให้ภาพของสังคมจีนในระดับที่แตกต่างกันไป ในนวนิยายกลุ่มแรก คือ กลุ่มนวนิยายชีวิต ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในด้านการต่อสู้ชีวิต นวนิยายกลุ่มนี้จะให้ภาพสังคมชาวจีนที่เรียกว่า "ชาวจีนโพ้นทะเล" ภาพสังคมชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยาย กลุ่มนี้จะให้ภาพของชาวจีนที่ยังคงปฏิบัติตัวตามประเพณีจีนดั้งเดิม ความสัมพันธ์กันในครอบครัว และกับคนอื่นๆก็ยังคงลักษณะของความเป็นจีนไว้ อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในด้านชีวิตครอบครัว ภาพสังคมชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายกลุ่มนี้จะแตกต่างกับนวนิยายในกลุ่มแรก คือ นวนิยายกลุ่มนี้จะมีการกล่าวถึงชาวจีนในรุ่นแรกๆ คือ รุ่นที่เพิ่งอพยพเข้ามา และชาวจีนที่เกิดในเมืองไทยหรือที่เรียกว่า "ลูกจีน" นวนิยายในกลุ่มนี้จะเน้นภาพของคน 2 สมัย การปฏิบัติตัวตามความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีจีนที่ยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ มีทั้งคนที่ต่อต้าน และยินยอมที่จะรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้าไปไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมไทย หรือวัฒนธรรมตะวันตก ดังนั้นการเสนอภาพสังคมชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายกลุ่มนี้ต่างก็มุ่งที่จะทำให้ภาพของสังคมชาวจีน โดยจะแสดงภาพสังคมชาวจีนในช่วงเวลาที่ไม่ห่างกันนัก ส่วนนวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในแนวตลกขบขัน ผู้ประพันธ์มิได้ตั้งใจจะเสนอภาพของสังคมชาวจีน แต่เนื่องจากการใช้ตัวละครชาวจีนเข้าไปเป็นตัวละครสำคัญ และนำพฤติกรรมบางอย่างของชาวจีนนำไปเลียนแบบ ผู้ประพันธ์จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเสนอภาพสังคมชาวจีนลงไปด้วย แต่ก็เพียงผิวเผิน และเป็นไปในทางตลกขบขันมากกว่า ภาพสังคมชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายกลุ่มนี้จึงเป็นเพียงส่วนประกอบให้เนื้อเรื่องมีความสนุกสนาน และสมบูรณยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยจึงศึกษาเฉพาะนวนิยายในกลุ่มแรก เพราะจะทำให้เห็นภาพสังคมชาวจีนที่มีลักษณะสมจริงมากกว่า ภาพสังคมที่ปรากฏในนวนิยาย ได้แก่ ภาพกลุ่มชาวจีนในเมืองไทย ภาพที่ตั้งของชุมชนชาวจีนในเมืองไทย ภาพวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ทั้งยังให้ภาพของ

ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนความสัมพันธ์ของชาวจีนในเมืองไทย กับชาวไทย และกับชาวจีนด้วยกันเอง โดยมีรายละเอียดของภาพสังคมชาวจีนในด้านต่างๆดังนี้

ภาพกลุ่มชาวจีนในเมืองไทย

กลุ่มชาวจีนอพยพส่วนใหญ่ที่กล่าวถึงไว้ในนวนิยายจะเป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพมาจากทางภาคใต้ กลุ่มชาวจีนที่เข้ามาในเมืองไทยจะประกอบด้วยชาวจีนที่แบ่งตามกลุ่มภาษาได้ 5 กลุ่มใหญ่ๆคือ

จีนกวางตุ้ง	มาจากกวางตุ้งตอนกลาง
จีนอกเกี้ยน	มาจากฟูเกี้ยนตอนใต้
จีนแต้จิ๋ว	มาจากตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง
จีนแคะ	มาจากบริเวณตอนเหนือของกวางตุ้งขึ้นไป
จีนไหหลำ	มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะไหหลำ

กลุ่มชาวจีนที่กล่าวถึงในนวนิยายจะปรากฏกลุ่มชาวจีนที่เข้ามาในเมืองไทยเพียง 3 กลุ่ม ได้แก่ชาวจีนแต้จิ๋ว ในนวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ชาวจีนอกเกี้ยน ในนวนิยายเรื่อง ติกฝรั่ง และชาวจีนแคะ กลุ่มชาวจีนที่เข้ามาในเมืองไทยมากที่สุด ได้แก่ชาวจีนแต้จิ๋ว เนื่องจากชาวจีนแต้จิ๋วได้มีการสนับสนุนให้เดินทางเข้ามาเมืองไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี และยิ่งไปกว่านั้นได้มีการเดินเรือระหว่างเมืองซัวเถา ซึ่งเป็นเมืองที่มีชาวจีนแต้จิ๋วอาศัยอยู่มากที่สุดกับกรุงเทพฯ ตั้งแต่พ.ศ. 2425 (สลาวิตร์ ทักษะสุด, 2527 : 37) ดังนั้นชาวจีนในถิ่นต่างๆจึงนิยมที่จะเดินทางมายังตอนใต้เพื่อเดินทางออกประเทศ เมืองซัวเถาเป็นเมืองที่ชาวจีนมักจะเดินทางมาเพื่อที่จะเดินทางออกนอกประเทศมากที่สุด

ภาพลักษณะและที่ตั้งของชุมชนชาวจีน

นวนิยายในกลุ่มนี้ได้กล่าวถึงบริเวณที่ตั้งชุมชนชาวจีนในเมืองไทย ซึ่งส่วนหนึ่งมาแล้วจะเป็นชุมชนที่อยู่ในกรุงเทพฯ และเป็นชุมชนของชาวจีนแต้จิ๋ว โดยจะมีการกล่าวถึงชุมชนชาวจีนตั้งแต่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ว. วิจิตรกุลได้กล่าวถึงไว้ในนวนิยายเรื่อง รัตนโกสินทร์ ซึ่งกล่าวถึงหมู่บ้านชาวจีนที่ตั้งอยู่บริเวณที่เป็นพระบรมมหาราชวัง จวบจนรัชกาลที่ 1 สร้างกรุงเทพฯ และมีพระราชดำริที่จะสร้างพระบรมมหาราชวังขึ้นที่นั่น จึงทำให้ชาวจีนต้องอพยพย้ายไปอยู่บริเวณวัดสามปลื้มนอกประตูเมือง "สองฟากคลองวัดสามปลื้มนี้ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านชาวจีน ซึ่งย้ายมาจากหมู่บ้านเดิมระหว่างวัดสลักกับวัดโพธิ์ตั้งแต่ก่อนจะสร้างพระบรมมหาราชวัง" (รัตนโกสินทร์, เล่ม 1: 2) ชุมชนชาวจีนแห่งใหม่นี้เรียกกันว่า สำเพ็ง และปัจจุบันยังเป็นศูนย์กลางของชาวจีนในกรุงเทพฯ

ชุมชนชาวจีนที่กล่าวถึงในนวนิยายนี้กล่าวถึงชุมชนชาวจีนที่ขยายออกไป นอกเหนือจากชุมชนวัดสามปลื้ม หรือสำเพ็งอีกหลายแห่ง ซึ่งจะกล่าวถึงดังนี้

1. บริเวณสำเพ็ง - ตลาดน้อย

ในช่วงนี้เป็นช่วงที่เป็นชุมชนใหญ่ที่สุดของชาวจีนในกรุงเทพฯ ซึ่งรวมทั้งสำเพ็งชุมชนชาวจีนที่มีชื่อเสียงมากที่สุดด้วย บริเวณนี้จะมีลักษณะเป็นชุมชนชาวจีนติดกันไปตลอดจนถึงตลาดน้อย สำเพ็งเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า "ตลาดใหญ่" คู่กับตลาดน้อยหรือตลาดเกียะ ซึ่งเป็นตลาดที่เก่าแก่และใหญ่รองจากสำเพ็ง (ส. นลายน้อย, 2520: 74) ลักษณะของชุมชนบริเวณนี้จะครอบคลุมย่านสำเพ็ง เขาวราช และเจริญกรุงรวมทั้งมีตรอกชอกชอยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในตรอกนี้ 2 ฟากถนนจะเป็นร้านค้า หรือไม้ก่ตึกแถว ซึ่งบริเวณชุมชนชาวจีนแถบนี้จะสกปรกเป็นอย่างมาก เนื่องจากความแออัด และความคับแคบของตรอกชอย ซึ่ง โสภาค สุวรรณ ก็ได้กล่าวถึงชุมชนย่านนี้ไว้ว่า ถนนที่แล่นกลางระหว่างตึกแถว 2 ด้าน เป็นเพียงถนนแคบๆ ไม่สะอาดนัก ด้วยไม่ได้รับการดูแลรักษาสิ่งที่เป็นของสาธารณะเท่าที่ควร ... หน้าห้องถัดไป ผู้หญิงลูกจีนคนหนึ่งล้างตัวลูกเล็กๆ แล้วสาดน้ำสกปรกลงไปที่ถนนแทนที่จะนำกลับไปเทลงท่อหลังบ้าน ผู้ชายหลายคนที่เดินผ่านไปมา ขากเสลดจากลำคอ ด้วยเสียงดังแล้วถ่มลงบนพื้นที่ผู้คนเหยียบย่ำ ไปมา ... ห้องแถวทั้งสองฟากที่ผ่านไปบอกสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดีนักของผู้อาศัยที่ค่อนข้างสกปรก... (กระท่อมไม้ไผ่, เล่ม 1: 414-416) จากสำเพ็งเรื่อยมาจนถึงตลาดน้อย ซึ่งโบตันได้กล่าวถึงตลาดน้อยไว้เพียงว่า ชาวจีนที่มาอาศัยอยู่บริเวณสำเพ็ง เขาวราช เชียงกงจนถึงตลาดน้อยนั้นเป็นชาวจีนแคช

2. บริเวณฝั่งธนบุรีริมแม่น้ำเจ้าพระยา

โบตันได้กล่าวถึงชุมชนนี้ไว้ในนวนิยายเรื่อง บัวแล้งน้ำ ชุมชนบริเวณนี้อยู่ตรงข้ามกับชุมชนชาวจีนแถบฝั่งพระนคร คืออยู่แถบบางลำพูและคลองสาน และเนื่องจากบริเวณนี้เป็นที่อยู่ของเจ้าของกิจการ และเจ้าของที่ดิน จึงเท่ากับเป็นแหล่งชุมชนของชาวจีนที่ร่ำรวยกว่าสำเพ็ง จากลักษณะบ้านเรือนซึ่งใหญ่โตรโหฐานตามแบบสถาปัตยกรรมจีน คือมีตึกใหญ่อยู่ตรงกลาง ซึ่งเทียบได้กับหอกลางในหมู่เรือนไทย แล้วมีตึกแถวสองชั้นขนานข้าง เหมือนตึกบริวารหรือเทียบได้กับหอริของไทย ด้านหน้าเป็นลานกว้างปลูกกระเบื้อง มีประตูใหญ่เป็นประตูกลาง และประตูเล็กสองข้างเป็นทางเข้า (เสฐียรโกเศศ, 2513: 76) โบตันบรรยายลักษณะของชุมชนบริเวณนี้โดยกล่าวถึงชุมชนจีนที่โบตันใช้ชื่อว่า

"ซอยเจ้าสัว" ซึ่งชุมชนนี้จะอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ใกล้กับวัดอรุณราชวราราม และบ้านเจ้าสัวอยู่สุดซอย ภายในจะมีตึกแถวขนานอยู่สองข้างสุดซอยคือแม่น้ำเจ้าพระยาสายยาวเหยียด บ้านหลังใหญ่ทรวดทรงบอกชัดว่า เป็นบ้านผู้ดีจีนสมัยก่อน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำตึกแถว 2 ข้างซอยเจ้าสัวและซอยแยกเป็นตึกแถวเก่าสร้างตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ... มีตึกแถวบางช่วงสร้างใหม่ แต่ก็ยังคงลักษณะความสูง 2 ชั้นไว้...

(บัวแล้งน้ำ, หน้า 8)

ชุมชนนี้ไม่ได้มีลักษณะเป็นตลาดขายสินค้าแบบสำเพ็ง ส่วนมากจะเป็นท่าเรือขนส่งสินค้า และเป็นแหล่งผลิตสินค้า เช่น โรงสีข้าว "พวกนี้เขาเป็นคนงานโกดัง โรงสีข้าวแถบริมแม่น้ำ ตรงนี้ใกล้ท่าข้าว โกดังเก็บข้าว การขนส่งทางน้ำ ..."

(บัวแล้งน้ำ, หน้า 32)

3. บริเวณตลาดพลู

ตลาดพลูเป็นชุมชนจีนที่โบตันกล่าวถึงมากที่สุด ในเรื่อง ก่อนสายหมอกเลื่อน และ ไม่ต้องลม โดยจะกล่าวถึงบริเวณตลาดพลูที่อยู่ในคลองบางหลวง (คลองบางกอกใหญ่) ในบริเวณนี้ชาวจีนส่วนหนึ่งได้ตั้งร้านขายของอย่างถาวร เช่น ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านขาย

รองเท้า เป็นต้น แต่บางส่วนก็เดินเร่ขายของไป เช่น เร่ขายขนม หรือเร่รับจ้างยาเตา ในเรื่อง ก่อนสายหมอกเลื่อน ที่กล่าวถึงอาชีพของพี่น้องของเกี้ยว ภรรยาของลิ้มเซ็ง นอกจากจีนที่ทำการค้าแล้วบริเวณนี้ยังมีชาวจีนที่ทำอาชีพด้านเกษตรกรรม ซึ่งส่วนมากแล้วจะเป็นการทำสวนผลุ บริเวณนี้เรียกได้ว่าเป็นชุมชนเดียวที่ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ทিজื่อ จากเรื่อง ไม่ต้องลมคุยกับเพื่อนบ้าน เกี่ยวกับชุมชนบริเวณตลาดผลุว่า

"ตระกูลผมมีความรู้เรื่องยาจีนก็มาเป็นหมอจีนไ้ครับ" ทিজื่อแก้ง
พูดให้หลีให้หัวเราะ

"มาค้าขายของชำทำสวนผลุกัน ผมพอทราบ ยังจำได้เลาๆ"

"ใช่แล้ว มาค้าขายกันจนใหญ่โตร่ำรวยก็มี ทำสวนก็มีส่วนใหญ่อีกทำ
สวนผลุ"

"ผมเกิดที่ตลาดผลุ คงเป็นตลาดขายผลุของชาวสวนผลุเป็นแน่"

(ไม่ต้องลม, เล่ม 2: 26)

นอกจากบริเวณต่างๆ เหล่านี้แล้ว ยังมีชาวจีนกระจัดกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ อีก เช่น บริเวณถนนบรรทัดทอง หรือบริเวณย่านของเก่า เชียงกง เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าบริเวณใดเป็นแหล่งค้าขาย ก็มักจะมีชาวจีนเข้าไปตั้งร้านค้าและบ้านเรือนปะปนอยู่ในบริเวณนั้นด้วย อย่างไรก็ตามก็ได้มีการกล่าวถึงบริเวณเหล่านี้อย่างคร่าวๆ ไม่ได้แสดงให้เห็นเป็นชุมชนชัดเจนดังที่กล่าวมาแล้ว เพราะมิได้มีชาวจีนอยู่เป็นจำนวนมากดังเช่นชุมชนจีนต่างๆ ข้างต้น

ภาพวิถีการดำเนินชีวิต

1. การประกอบอาชีพ ลักษณะการประกอบอาชีพของชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายนั้น ต่างก็มีอาชีพที่แตกต่างกันไปตามพื้นฐานความถนัดดั้งเดิมของตน ชาวจีนไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มภาษาใด หรือในกลุ่มภาษาเดียวกันก็มักจะทำอาชีพที่ต่างกันไปตามความสามารถ อาชีพที่นิยมทำกันมากที่สุดคือ การประกอบธุรกิจ ส่วนอาชีพอื่นๆนั้นก็แตกต่างกันไปตามความชอบและโอกาส ชาวจีนแต่จิวซึ่งมีมากที่สุดในประเทศไทย อาชีพของชาวจีนแต่จิวมีตั้งแต่กิจการใหญ่ๆของชาวจีนที่ประสบความสำเร็จในการเข้ามาหาผลประโยชน์ ซึ่งเรียกว่าชาวจีนระดับสูง ลงไปจนถึงกิจการของชาวจีนที่

ไม่ประสบผลสำเร็จในการหาผลประโยชน์ เรียกว่าชาวจีนระดับล่าง

จากการศึกษาอาชีพของชาวจีนแต่ละพวกในนวนิยายที่เสนองานสังคมจีนแล้ว สามารถแบ่งชาวจีนออกไปได้เป็น 2 ประเภทคือ

ประเภทแรก ได้แก่พวกที่มีความรู้หนังสือ หรือวิชาชั้นติดตัวมาบ้าง พวกนี้จะใช้ความรู้ความชำนาญนั้นมาประกอบอาชีพของตนต่อไป เช่น บรรดาช่างฝีมือต่างๆ ข้าราชการ หมอ เป็นต้น ประเภทที่ 2 คือพวกที่ไม่มีวิชาชั้นติดตัว พวกนี้มักจะเริ่มต้นจากผู้ใช้แรงงาน กุ๊กต่างๆ และอาจมีการเลื่อนฐานะของตนขึ้นเป็นเจ้าของกิจการขึ้นภายหลัง ดังนั้นอาชีพของชาวจีนประเภทนี้จึงเป็นไปได้ 2 กรณีคือ จากการเป็นกสิและเป็นผู้ค้า จะเห็นได้ว่าอาชีพของชาวจีนประเภทที่ผู้ประพันธ์แต่ละคน เมื่อครั้งอยู่เมืองจีนส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำการเกษตร โดยจะอพยพมาจากทางภาคใต้ของจีน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อเข้ามาในเมืองไทยแล้ว มีชาวจีนเพียงไม่กี่คนที่จะทำการเกษตรตามอาชีพเดิม นอกจากชาวจีนที่ปลูกพลับพลาผลไม้ ทั้งนี้อาจจะพิจารณาได้ว่าสาเหตุที่คนเหล่านั้นเดินทางเข้ามาในเมืองไทยนั้นเพื่อ

ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ และส่งเงินกลับไปเลี้ยงครอบครัว ที่กำลังเดือดร้อนทางเมืองจีน ดังนั้นอาชีพแรกที่เขาจะเข้ามายึดถือนั้น จะต้องเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดผลอย่างรวดเร็วสนองความต้องการของพวกเขาได้โดยไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก

(สาวิตรี ทัพพะสุด, 2527: 89)

จากสาเหตุเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าชาวจีนประเภทที่ 2 นี้ไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอ ชาวจีนประเภทนี้จึงประกอบอาชีพทางใช้แรงงานหรือค้าขายเล็กๆน้อยๆ ด้วยเหตุนี้ทำให้ชาวจีนจำนวนมากมุ่งมั่นในอาชีพทางการค้า และอาชีพการใช้แรงงาน ครั้นอยู่เมืองไทยเป็นเวลานานก็ตระหนักถึงความสะดวกในการทำมาหากิน จึงเป็นเหตุให้ชาวจีนจำนวนมากมีภรรยาเป็นชาวไทย หรือลูกครึ่งจีนไทย กิจการต่างๆของชาวจีนก็ได้มีการขยายตัวขึ้นเรื่อยๆ จนสามารถควบคุมเศรษฐกิจของไทยไว้ได้

อาชีพของชาวจีนระดับสูงนั้น เริ่มตั้งแต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชาวจีนที่เข้ามาในประเทศไทยส่วนมากจะมีอาชีพประกอบการค้าที่มีตั้งแต่การค้าสำเภา ซึ่งการประกอบการค้าในลักษณะนี้นั้นจะเป็นการนำสินค้าจากเมืองไทยไปขายที่เมืองจีน เมื่อขายหมดแล้วจึงนำสินค้าจากประเทศจีน อันมี "ผ้าไหมจีนจำพวกแพรปังลิ้นอาหารจีนนานาชาติ" (ขั้วแล้งน้ำ, หน้า 9) นอกจากการทำการค้าระหว่างประเทศแล้ว ว.วินิจฉัยกุล ยังได้กล่าวถึงอาชีพของชาวจีนแต่จิวที่เป็นเจ้าของโรงเตา ซึ่งเป็นโรงงานทำกระเบื้องและภาชนะต่างๆ และได้เลื่อนระดับจากการเป็นพ่อค้าเป็นเจ้าของภาชนะขายกร ซึ่งว.วินิจฉัยกุลได้กล่าวถึงอาชีพนี้ไว้ในเรื่องเดียวกันว่าเป็นอาชีพ

ในรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 รัฐบาลได้มอบให้พ่อค้าจีนผูกขาด การเก็บภาษีแทนรัฐบาลไทย เมื่อนำค่าภาษีส่งรัฐบาลตามอัตรา กำหนดแล้ว ที่เหลือก็เป็นของพ่อค้า ทำให้เก็บภาษีได้เต็มเม็ด เต็มหน่วยและได้ประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย สินค้าที่เก็บภาษีอย่างหนักมีน้ำตาล ฝาง นริกไทย เนื้อเค็ม ปลาแห้ง และรังนก (รัตนโกสินทร์, เล่ม 2: 616)

เจ้าภาชนะขายกรที่กล่าวไว้ในเรื่องรัตนโกสินทร์นี้ ได้แก่เจ้าภาชนะรังนก นอกจากนั้นในสมัยต่อมาอาชีพของชาวจีนกลุ่มนี้คือ การเป็นเจ้าของโรงเลื่อย เจ้าของโรงสี โรงงานทอผ้า รวมทั้งการเป็นพ่อค้าขายสินค้าทั้งปลีกและส่ง

อาชีพของชาวจีนที่เพิ่มขึ้นมาตามความเจริญของประเทศไทยนั้นคือ การทำ ธุรกิจหลักทรัพย์ ชาวจีนที่ประกอบธุรกิจต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นับเป็น อาชีพที่ทำรายได้ให้กับชาวจีนเจ้าของกิจการเหล่านั้นเป็นจำนวนมาก

ส่วนบรรดาชาวจีนแต่จิวในระดับล่างนั้นนวนิยายในกลุ่มนี้ได้กล่าวถึงอาชีพ ของพวกเขา คือ การเป็นพ่อค้าเร่ เร่ขายของไปตามสถานที่ต่างๆ และการเป็นผู้ใช้ แรงงาน เช่น ลูกจ้างขายของในร้าน กุ๊สนของต่างๆ เช่นขนข้าวสาร และเป็น ลูกจ้างขนของต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามนวนิยายที่เสนองานสังคมชาวจีนในประ เภทไทยนี้ได้กล่าวถึงอาชีพของชาวจีนแต่จิวมากที่สุด เพราะจากการศึกษานวนิยายที่

เพราะจากการศึกษานวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนทั้ง 14 เรื่องนี้ ได้กล่าวถึงตัวละครที่เป็นชาวจีนแต่จิวทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็คือการกล่าวออกมาโดยการให้ตัวละครสนทนากันว่าเป็นชาวจีนกลุ่มใด ส่วนทางอ้อมคือเป็นการกล่าวถึงเมืองที่พวกเขาอยู่ เช่นเมืองเหยี่ยวเหิง จะเป็นเมืองหนึ่งในมณฑลแต่จิวที่กล่าวไว้ในเรื่อง ไผ่ต้องลม และเรื่อง ก่อนสายหมอกเดือน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าชาวจีนแต่จิวนี้มีบทบาทมากที่สุดในกลุ่มชาวจีน ทั้งนี้เนื่องจากกิจการใหญ่ๆ ที่มีความสำคัญนั้นตกอยู่ในอิทธิพลของชาวแต่จิวแทบทั้งสิ้น

ชาวจีนนอกเกียน รนัฟรได้กล่าวถึงชาวจีนกลุ่มนี้ไว้ในนวนิยายเรื่อง ติกฝรั่ง โดยกล่าวถึงอาชีพของชาวอกเกียนในภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะที่จังหวัดภูเก็ต ชาวจีนกลุ่มนี้ได้เข้ามาผูกขาดการทำเหมืองแร่ดีบุก นอกจากนั้นแล้ว พวกนี้มีอาชีพที่คล้ายคลึงกันกับพวกจีนแต่จิว คือเป็นพ่อค้าที่ควบคุมการค้า แต่เป็นการค้าในด้านเครื่องเหล็ก เครื่องยนต์ และพืชต่างๆ นอกจากนี้ โบตันก็ยังได้กล่าวถึงอาชีพของชาวอกเกียนไว้ในนวนิยายเรื่อง ไผ่ต้องลม ไว้ว่า "แล้วพวกอกเกียนก็มาตั้งกิจการทอผ้า แถวบรรทัดทอง ใช้ก็กระตุกอย่างไรเล่า" (ไผ่ต้องลม, เล่ม 2: 25)

ส่วนในระดับล่างนั้นก็เป็นการกรอกหูผู้ใช้แรงงานทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลีรับจ้างทำงานในเหมืองแร่ทางภาคใต้ของประเทศไทย และกล่าวถึงสาเหตุที่ชาวจีนมาเป็นกลีเหมืองแร่ว่า "พวกกลีขุดแร่สมัยนั้นใช้คนจีนล้วนๆ ชาวเมืองไม่ค่อยยอมทำกันหรอก แล้วค่าจ้างค่าอนไม่มี ให้อาหาร 2 มือ ให้ฝืนคุณเท่านั้นก็พอใจ" (ติกฝรั่ง, เล่ม 1: 52)

ชาวจีนแคะ ชาวจีนกลุ่มนี้มีการกล่าวถึงน้อยที่สุด และประกอบอาชีพเล็กๆน้อยๆ ที่ไม่ต้องลงทุนมากนัก อาชีพของชาวจีนแคะ โบตันได้กล่าวถึงไว้ว่า

"... พวกแคะมาตีเหล็กอยู่ในบางกอกนี่แหละ แถว เชียงกงถึงตลาดน้อย อยู่ๆไปเธอก็จะสังเกตเห็นเอง แล้วยังโลหะอื่นๆอีก แถวเขาวราช ราชวงศ์ ล้วนเป็น แคะ"...

"...พวกคนจีนที่มาอยู่ในเมืองไทยบางคนก็มาทำกิจการหนังสือพิมพ์ พวกทำงานหนังสือพิมพ์พวกไหนทนายสิเฮอ"

"พวกคนแคะเหมือนกันสิครับ"

" ไข่แล้ว เธอเคยไปบ่วยก๋ย และอำเภออื่นๆของพวกแคะมาแล้ว
คงพอทราบ แล้วพวกองสนักี่มาค้าหนังสัตว์ ฟอกหนัง ตั้งร้านรองเท้า
กระเป่า ทำงานตามที่ตัวถนัด"

(ไม้ต้องลม, เล่ม 2: 25)

กล่าวได้ว่าอาชีพของชาวแคะที่กล่าวถึงมากที่สุดคือ ช่างฝีมือต่างๆ เช่น ช่างตีเหล็ก
ช่างหนัง ช่างทำรองเท้า และยังมีอาชีพอื่นๆเกี่ยวกับการพิมพ์ เป็นต้น ส่วนอาชีพ
กรรมกรผู้ใช้แรงงานนี้ไม่มีในนวนิยายเรื่องใดที่กล่าวออกมาโดยตรงว่ามีพวกชาวจีนแคะ
ทำงานประเภทนี้

นอกจากนี้อาชีพที่กล่าวถึงของชาวจีนทั้ง 3 กลุ่มนี้แล้ว ยังมีการกล่าวถึงอาชีพ
ต่างๆของชาวจีน โดยไม่เจาะจงว่าเป็นชาวจีนกลุ่มใด เช่น อาชีพที่ให้ความบันเทิง
ได้แก่ การเป็นนักแสดงจิว ซึ่งโบทันได้กล่าวไว้ในจดหมายเหตุจากเมืองไทยว่า เป็นอาชีพ
ที่คนจีนทำเป็นลำเป็นสัน และยังกล่าวว่า

...แต่เรื่องจิวในเมืองไทยก็น่าสนใจไม่น้อย เป็นอาชีพที่คนจีนทำ
กันเป็นลำเป็นสัน งานบันเทิงมิได้ก็เพราะมีคนจีนอยู่ในเมืองไทยทุก
หัวระแหง พวกจิวจึงหากินได้ดี ลูกหลงคุยกับพวกจิวที่นั่งกินข้าวต้มอยู่
ในร้านเดียวกัน ได้ความว่าบางคนทำอาชีพนี้มาแล้วตั้งแต่ออยู่เมืองจีน
จนมาเมืองไทยก็ยังหากินทางนี้อยู่ เพราะใจมันรักเสียแล้ว

(จดหมายเหตุจากเมืองไทย, หน้า 269)

นอกจากนั้นยังมีชาวจีนจำนวนมากที่เข้ารับราชการเป็นขุนนางมียศฐาบรรดาศักดิ์
ต่างๆกันไป เช่น ในเรื่องรัตนโกสินทร์ กล่าวถึงคนจีนที่เข้ารับราชการที่กรมท่าซ้าย
หรือกระทรวงการต่างประเทศในสมัยปัจจุบัน โดยทำหน้าที่เป็นทอ้งสื่อ หรือล่ามที่ต้อง
เดินทางไปกับคณะราชทูตไปประเทศจีนเพื่อแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยและไทยเป็นจีน ใน
เรื่องติกฝรั่ง ได้กล่าวถึงประวัติคนจีนหลายคนซึ่งเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่จริงหลายท่านที่ได้เข้า
รับราชการจนกระทั่งได้เป็นเจ้าของเมืองต่างๆ เช่น กล่าวถึงตระกูล ณ ระนอง ได้แก่

เจ้าคุณรัชฎาภานุประดิษฐ์ ที่ได้เป็นถึงผู้สำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต พระยารัตนะเศรษฐี เจ้าเมืองระนอง พระยารัตนฤทธิ เจ้าเมืองชุมพร เป็นต้น และยังกล่าวอีกว่า "พระเจ้าอยู่หัวท่านโปรดปรานตระกูล ณ ระนองมาก ถือว่าทำคุณประโยชน์แก่บ้านเมือง แต่พวกนี้ก็อกเกี้ยนเหมือนพวกเรา" (ติกฝรั่ง, เล่ม 1: หน้า 50) และยังได้กล่าวถึง อาชีพที่ชาวจีนนิยมทำกันอีกอาชีพหนึ่งคือ อาชีพแพทย์ รับผิดชอบต่อคนทั่วไป ซึ่งมีทั้งรักษาแบบโบราณและแผนปัจจุบัน ชาวจีนที่จะทำอาชีพนี้จะต้องเป็นอาชีพที่พวกเขาทำมาตั้งแต่อยู่เมืองจีน และนำความถนัดมาทำมาหากินในเมืองไทย หรือเป็นอาชีพที่กระทำกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ

2. สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวจีนส่วนมากแล้วจะยังคงมีสภาพแบบจีนแต่โดยทั่วไปจะพบได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือลักษณะแรก ได้แก่ บ้านเรือนของบรรดาชาวจีนที่มั่งคั่งร่ำรวย ที่มีทั้งคงสภาพสถาปัตยกรรมจีน การดัดแปลงโดยการนำลักษณะอิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตกเข้าไปปะปนด้วย ทั้งยังมีชาวจีนบางคนที่ยกก่อสร้างที่อยู่อาศัยตามอิทธิพลของตะวันตกตลอดทั้งหลัง

ลักษณะของบ้านเรือนของชาวจีนที่มั่งคั่งร่ำรวยที่ยังคงสถาปัตยกรรมแบบจีนนั้น บ้านในลักษณะนี้จะประกอบด้วย

อาคาร 3 หลัง คือมีตึกใหญ่อยู่ตรงกลางเป็นประธาน โดยมีทวาร
ขนานกับแม่น้ำหรือขนานกับถนนด้านหน้า และมีตึกยาวขนาด 2 ข้าง
ตั้งฉากกับแม่น้ำหรือถนน ทั้ง 3 หลังนี้จะมีชั้นเดียว หรือ 2 ชั้น ก็ได้
เนื้อที่ลานตรงกลางระหว่างตึก 3 หลังจะปล่อยไว้เป็นเนื้อที่
โล่ง อาจปลูกด้วยกระเบื้องดินเผาขนาดใหญ่หรือแผ่นหินแกรนิตปูทาง
เท้า... ลานนี้จะเปิดออกสู่แม่น้ำหรือหันหน้าสู่ถนน...

(ผลดี ทินทิส และมานพ พงศทัต, 2520: 96)

ในนวนิยายเรื่อง รัตนโกสินทร์ ว.วินิจฉัยกุล ได้กล่าวถึงบ้านของชาวจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นไว้คล้ายคลึงกันว่า

มีศาลาทำน้ำรูปเก้งจีนแลเห็นเป็นเครื่องหมายใต้แต่ไกล และสร้าง
กำแพงล้อมไว้อีกสามด้านเว้นไว้แต่ด้านคลอง ตัวบ้านนั้นสร้างแบบ
จีนที่นิยมกันอยู่ คือ มีลานกว้างอยู่ตรงกลาง ก่อนจะถึงตัวตึกใหญ่
และมีตึกเล็กเป็นเรือนบริวารอยู่สองข้างซ้ายขวาล้อมลานนั้นเอาไว้...
ตรงมาถึงตัวตึกก็จะได้เห็นนอกชานไปด้วยกระเบื้องเช่นกัน...

(รัตนโกสินทร์, เล่ม 1: 2)

บ้านที่กล่าวถึงไว้ในเรื่องรัตนโกสินทร์นี้เป็นบ้านของชาวจีนผู้มั่งคั่ง โดย
ใช้สถาปัตยกรรมจีนและใช้วัสดุก่อสร้างจากเมืองจีนเข้ามาเป็นส่วนประกอบ เช่น
กระเบื้องที่ใช้ปูลานหน้าบ้านนั้นจะเป็นกระเบื้องดินเผาที่ติดมากับเรือสินค้าจีนเพื่อเป็น
อับเฉาในการถ่วงเรือ นอกจากการใช้สถาปัตยกรรมจีนในการก่อสร้างบ้านเรือนแล้ว
ชาวจีนระดับสูงนี้ยังมีการนำอิทธิพลตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับสถาปัตยกรรมจีน เช่น
บ้านของชาวจีนในนวนิยายเรื่อง เขยใหม่ ลักษณะ ोजना ได้กล่าวไว้ว่า

ตัวตึกหลังใหญ่สองชั้น... มีความกว้างยาวคล้ายกล่องไม้ขีดไป มีจุด
สะดุดตาตรงหลังคาซึ่งทำเลียนแบบเก้งจีนกลาย ๆ ... เสาขนาด
ใหญ่ภายในอาคารมีรูปมังกรพันไว้ทุกต้น เพิ่มความสง่างามน่าเกรง
ขามแก่ผู้พบเห็นยิ่งนัก

(เขยใหม่, หน้า 40)

และยังมีบ้านของชาวจีนระดับสูงบางคนที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก และสร้างบ้านตาม
อิทธิพลตะวันตกตลอดทั้งหลัง รพีพร ได้กล่าวถึงไว้ในเรื่อง ตึกฝรั่ง ที่กล่าวถึงบ้านที่
เรียกกันว่า "ตึกฝรั่ง" ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยที่ชาวตะวันตกเข้ามามีบทบาทอย่างมากใน
ทางภาคใต้ของประเทศไทย จึงทำให้ชาวจีนทางภาคใต้รับเอาสถาปัตยกรรมแบบ
ตะวันตกเข้าไปด้วย ตึกฝรั่งเป็นตึกโบราณซึ่งกล่าวกันว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า 60 ปี

ตึกฝรั่ง เป็นตึกคอนกรีตส่วนใหญ่ประกอบด้วยหินอ่อนส่วนน้อย 2 ชั้น สูง
สง่า ทรงอังกฤษ ตั้งอยู่ชิดถนนใหญ่ ล้อมด้วยกำแพงอิฐฉาบปูนหนา
... ชั้นบนมีระเบียงหน้ายื่นออกมาหนึ่งห้อง ตรงกับประตูเข้าตัว

ด้านหน้าชั้นล่างพอดี นอกนั้นก็บ๊ีบ ด้วยรูปทรงสี่เหลี่ยมเหมือนตึกแถว
ทั่วไป...

(ตึกฝรั่ง, เล่ม 1: 14-15)

สำหรับบ้านของชาวจีนในลักษณะที่ 2 จะเป็นที่อยู่ของชาวจีนที่มีรายได้ปานกลางหรือค่อนข้างต่ำ บ้านเหล่านี้จะมีลักษณะเป็นตึกแถว หรือเรือนแถว ส่วนมากจะเป็นตึกแถวชั้นเดียว-สองชั้น ที่เป็นตึกแถวของชาวจีนระดับปานกลางนี้มักจะเป็นตึกแถวที่อยู่ในย่านชุมชน และมีอาชีพค้าขายโดยใช้ตึกนั้นเป็นสถานที่ประกอบการ และที่อยู่อาศัยไปด้วยในตัว ส่วนชาวจีนที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำนั้น สภาพที่อยู่อาศัยมักจะเป็นห้องเช่าไม้เก่า และอยู่ในเขตชุมชนแออัด เช่น ในเรื่องกตัญญูนิควาส ได้กล่าวถึงห้องแถวที่อยู่ในชุมชนแออัด ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวจีนที่มีรายได้ต่ำ โดยกล่าวว่า "ห้องแถวไม้เก่า ๆ สองชั้นปลุกเป็นพืดยาวเข้าไปตามความลึกของตรอก หลังคาและกันสาดที่เป็นสังกะสีอาบสนิมยื่นออกมาเกือบจะชนกัน" (กตัญญูนิควาส, หน้า 6)

จากสภาพบ้านของชาวจีนทั้งสองประเภทนี้ จะเห็นได้ว่าชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในเมืองไทย เพื่อต้องการหนีให้พ้นจากความลำบากยากแค้น เมื่อมาพบกับช่องทางที่จะประกอบอาชีพ ก็พยายามที่จะสะสมความมั่งคั่งของตัวเอง โดยดูได้จากสภาพบ้านที่มีการตกแต่งอย่างสวยหรูเพื่อเพิ่มพูนเกียรติของตนเอง แต่จากลักษณะของชาวจีนประเภทที่ 2 ก็เห็นได้ว่าไม่ใช่ชาวจีนทุกคนที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเสมอไป ดังนั้นสภาพที่อยู่อาศัยจึงสามารถที่จะบอกถึงฐานะทางสังคมได้ประการหนึ่งแต่ก็ไม่เสมอไป ดังที่ หยก บูรพา กล่าวไว้ในเรื่องกตัญญูนิควาสว่า "...ในบรรดาคนพวกนี้ มีทั้งร่ำรวยจริงกับร่ำรวยแต่เปลือกนอก เห็นวางท่าเป็นอาเสี่ยใหญ่ อยู่ตึกหภูมิรตเก่งคันโต ๆ แต่ชีวิตจริงนั่งและนอนอยู่กองเพลิงแห่งหนึ่งลีนก็มิถมิไป" (กตัญญูนิควาส, หน้า 3)

3. ขนบธรรมเนียมประเพณี ขนบธรรมเนียมประเพณีที่นวนิยายในกลุ่มนี้ได้กล่าวถึงนั้นส่วนมากแล้วจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ซึ่งจะมีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ชาวจีนจะนำประเพณีเหล่านี้เข้ามาปฏิบัติในประเทศไทย ซึ่งส่วนมากแล้วประเพณีจีนเหล่านี้มักจะปฏิบัติกันในวงรั้นที่หนึ่ง

ถึงรุ่นที่สองเท่านั้น ส่วนในรุ่นที่สามมักจะมีการนำประเพณีไทยเข้าไปประยุกต์ใช้ด้วย ทั้งยังมีการแสดงความคิดเห็นต่อขนบธรรมเนียมประเพณีจีนบางอย่างอีกด้วย ผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ประเพณีแต่งงาน สังคมจีนนั้นมีข้อกำหนดเรื่องชายหญิงแค่เดียวแต่งงานกัน และชายหญิงคนนั้นจะต้องเป็นชาวจีนกลุ่มภาษาเดียวกัน เช่น ฝ่ายชายเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว ฝ่ายหญิงก็ต้องเป็นจีนแต้จิ๋วด้วย

ตามประเพณีจีนนั้น การเลือกคู่ครองจะมีทั้งที่บิดามารดาหั้นไว้ให้ตั้งแต่เด็ก และที่รักใคร่ชอบพอกันเอง หญิงจีนที่บิดามารดาจับหั้นไว้แล้วจะถือว่าเป็นคนในตระกูลของคู่หั้น และถ้าหากคู่หั้นเสียชีวิตลง หญิงผู้นั้นจะถือว่าเป็นหญิงม่ายและต้องอยู่ปรนนิบัติบิดามารดาของคู่หั้นตลอดไป ดังที่นี่ยัง หญิงสาวลูกจีนคนหนึ่งในเรื่องก่อนสายหมอกเลือนต้องมารับกับสภาพหญิงม่ายต่างๆ ที่ยังไม่ได้แต่งงานหรือเห็นหน้าคู่หั้นเลย เธอจึงต้องอยู่ปรนนิบัติบิดามารดาของคู่หั้น และต้องอยู่แต่ภายในบ้าน แต่ธรรมเนียมนี้บ่ว่าอาจลงไปมากในหมู่ชาวจีนในประเทศไทย และกล่าวว่

" น่าสงสารแม่ยังจริง ๆ นิสัยใจคอก็ดี อดทนทำงานไม่ปรียาก เป็นแค่สะใภ้ในนาม ไม่น่าได้คบได้แต่ง ผู้ชายก็ตาย หน้าตายังไม่เคยเห็นกันเลย เท่ากับพ่อแม่ยกลูกสาวให้ไปเป็นทาสเขา นี่มันหมดสมัยแล้วนะ จะว่าไปตามกฎหมายไทยก็กักขังแม่ยังเอาไว้แบบนี้ไม่ได้ มันผิด เขาควรมีสิทธิกลับบ้านเดิม แล้วหาผัวใหม่ "

(ก่อนสายหมอกเลือน, หน้า 136)

ส่วนประเพณีที่เกี่ยวกับพิธีการแต่งงานของชาวจีนนั้น เริ่มจากเจ้าสาวต้องตัดเสื้อชุดแบบจีนเจ้าสาวแบบจีน คือต้องเป็นกระโปรงจีบพองคล้ายส้มสีชมพู มีผ้าโปร่งสีเดียวกันคลุมศีรษะ ที่เจ้าสาวต้องใส่ในวันส่งตัว โดยต้องมีเครื่องประกอบพิธีของเจ้าสาว คือ เซฟใส่เงิน ที่ต้องใส่เงิน งา และถั่วแดงลงไป เพื่อแสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง เซฟนี้เป็นเครื่องของเจ้าสาวที่สำคัญที่สุด ผู้ใดที่ถือเซฟของเจ้าสาวก็จะได้รับอั่งเปา มากกว่าคนอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมี "ตะเกียงลาน" หมายถึงลูกชายที่จะนำแสงสว่างมาให้กับตระกูล และยังมี หมอน มุ้ง ผ้าห่ม และเครื่องเย็บปักถักร้อย สิ่ง

สำคัญอีกอย่างหนึ่งของเจ้าสาวเรียกกันว่า เอี่ยมเมี่ยมหลวง เนื่องจากประเพณีเงินทั่วไป อนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาหลายคนได้ จึงต้องมีเอี่ยมเมี่ยมหลวงเพื่อมอบภรรยาคนแรกที่ เข้าพิธีอย่างถูกต้อง

การส่งตัวเจ้าสาว เจ้าบ่าวและญาติทางฝ่ายเจ้าบ่าวต้องมารับเจ้าสาวเวลา เข้ามืดโดยที่ทางฝ่ายเจ้าสาวต้องทำขนมอี๋ที่ทำจากแป้งข้าวเหนียวและผสมสีให้ออกเป็น สีชมพู วิธีทำเหมือนกับการทำขนมบัวลอยของไทย เนื้อไว้เลี้ยงแขกที่มากับเจ้า บ่าวตอนรับตัวเจ้าสาว ส่วนมารดาของเจ้าสาวนั้นไม่ต้องร่วมขบวนไปส่งเจ้าสาว เพราะถือว่าได้ส่งออกไปเป็นของตระกูลอื่นแล้ว สำหรับรถที่จะมารับเจ้าสาวนั้นต้อง ผูกโบว์แพรสีชมพูไว้ข้างหน้ารถ เมื่อไปถึงบ้านเจ้าบ่าว เจ้าสาวต้องเดินเข้าบ้านอย่าง ระมัดระวังมิให้เหยียบธรณีประตูและมิดธรรมเนียมนิไม่ให้มารดาของเจ้าบ่าวพบกับ เจ้าสาวจนกว่าพระอาทิตย์จะขึ้นเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะต้องไหว้เจ้า และไหว้บรรพบุรุษ แล้วจึงถึงพิธีรับประทานอาหารที่ต้องให้หญิงที่มีลูกชายคนโตต้องป้อนอาหารให้กับเจ้า บ่าวเจ้าสาว เพื่อที่จะให้บ่าวสาวมีลูกชายคนโตบ้าง เสร็จจากพิธีนี้แล้ว ก็เป็นพิธีที่ สำคัญที่สุด คือพิธีเสิร์ฟน้ำชา ให้กับญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าว ในพิธีนี้เจ้าบ่าวต้องรินน้ำ ชาจีนที่ชงแก่จัด และช่วยกันประคองไปเสิร์ฟน้ำชาให้กับพ่อแม่เจ้าบ่าวเป็นอันดับแรก และญาติคนต่อ ๆ ไป ซึ่งทุกคนจะจิบน้ำชาพอเป็นธรรมเนียม แล้วจึงมีอั้งเป่าให้กับเจ้า บ่าวและเจ้าสาว ซึ่งอั้งเป่านี้ อาจจะเป็นเงิน หรือเป็นทองรูปพรรณ เช่น สร้อยคอ แหวน เป็นต้น ก็เป็นอันเสร็จพิธีตามธรรมเนียมจีน แต่เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะต้องอยู่แต่ ภายในบ้านเป็นเวลา 3-4 วัน พิธีก็เสร็จสมบูรณ์

พิธีที่กระทำให้ถูกต้องตามธรรมเนียมนี้มักจะทำกันในหมู่ของชาวจีนที่มี ฐานะดี ส่วนชาวจีนที่มีฐานะปานกลางหรือค่อนข้างต่ำ ก็มักจะทำพิธีหลัก ๆ เหมือนกัน ผิดกันแต่รายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น "พิธีแต่งงานไม่มีอะไรมาก ไหว้เจ้าตอน เข้ามืด ไหว้ฟ้าดิน และยกน้ำชาคารนผู้ใหญ่" ก็เสร็จพิธี (ก่อนสายหมอกเดือน, หน้า 140)

นอกจากประเพณีการแต่งงานที่มีพิธีการต่าง ๆ มากมายแล้ว ยังมีการเลี้ยง ฉลองงานแต่งงานแบบโต๊ะจีน ในสมัยก่อนนั้นจะมีการเลี้ยงฉลองเพียงญาติเจ้าบ่าวเท่า

นั้น แต่สำหรับชาวจีนในสมัยต่อมาจึงมีการเลี้ยงฉลองโดยเชิญญาติทั้งสองฝ่าย

ประเพณีงานศพ ตามประเพณีจีนแล้วเมื่อมีการตายเกิดขึ้นแล้วจะมีการตั้งศพไว้ในบ้าน แต่หากผู้ตายเสียชีวิตนอกบ้านในเวลากลางคืน จะต้องรอให้สว่างแล้วจึงนำศพเข้าบ้านได้ ก่อนจะทำพิธีกลहานจะต้องทำความสะอาดร่างกายของผู้ตาย แล้วจึงเตรียมเสื้อผ้าที่จะใส่ให้ศพ โดยที่ศพผู้ชายจะต้องเป็นในลักษณะ

"ชุดเสื้อผ้า" พิเศษ ซึ่งตัดเย็บเป็นแพรอย่างดี แบบเสื้อชาวจีนโบราณ...นอกจากเสื้อแล้ว ยังมีรองเท้าวาด่วน หมวกครอบศีรษะ แล้วนำขนนกสีสด ซึ่งต้องมาแต่งให้กับศพอย่างครบชุด

(เขยใหม่ , หน้า 496)

ส่วนศพฝ่ายหญิงนั้น เมื่อชำระล้างร่างกายแล้ว จึงจะสวมเสื้อผ้าที่เตรียมไว้ให้กับศพ โดยจะสวมใส่เสื้อตั้งแต่ชั้นในที่ค่อนข้างคับ ออกมาสู่ชั้นนอกที่ค่อนข้างหลวม และตัวสุดท้ายเป็นตัวที่หลวมที่สุดซึ่งเป็นเสื้อผ้าชุดที่ 13 จะเป็นเสื้อแบบจีนโบราณ ผ้าตัวน มีลวดลายปักอย่างงดงาม เมื่อใส่เสื้อผ้าเรียบร้อยแล้ว ญาติจะต้องนำไข่มุกมายึดใส่ไว้ในปากศพ และมีทองคำเงินเหรียญและข้าวเปลือก ส่วนมืออีกข้างกำถั่วแดงและถั่วเขียวเอาไว้

สำหรับลูกหลานนั้นต้องเตรียมเสื้อผ้ากระสอบ หรือผ้าดิบสำหรับไว้ทุกข์ ลูกชายและลูกสะใภ้คนโตจะมีบทบาทมากที่สุด โดยที่ลูกชายคนโตจะต้องโกนศีรษะเพื่อไว้ทุกข์ด้วย

ในเรื่องประเพณีงานศพนี้มีนวนิยายเพียง 2 เรื่อง ที่กล่าวถึงประเพณีไว้ อย่างละเอียด ได้แก่ เรื่อง เขยใหม่ และ เรื่อง ตึกฝรั่ง โดยที่แต่ละเรื่องจะให้รายละเอียดกับการทำศพของผู้ตายซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ แต่จะมีส่วนที่แตกต่างกันคือ ในเรื่อง ตึกฝรั่ง นั้น รพีพร ผู้ประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้ ได้กล่าวถึงประเพณีงานศพตามแบบจีนแท้ ๆ ส่วนเรื่อง เขยใหม่ นั้น ลักษณ์ โรจนา ได้กล่าวถึงประเพณีงานศพคน

จีนที่นำเอาประเพณีแบบไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัว ในเรื่องติกฝรัง ได้กล่าวถึงตั้งแต่การทำพิธีล้างหน้าศพ ยกเครื่องมาเช่นไหว้ รोजนธูปหมุดดอก แล้วจึงยกศพลงโลงกันโลงจะมีไม้จันทน์วางรอง เรียงด้วยกระดาษเงินกระดาษทองและถ่าน ทั้งนี้เพื่อซับน้ำเหลืองที่อาจไหลจากศพ เมื่อปิดฝาโลงแล้ว จึงหันโลงให้ตรงกับประตูหน้า ห้อย "เต็งลั้ง" (ตะเกียง) ไว้ข้างโลงศพด้านหน้า และทำพิธีงเด็กหน้าศพโดยสวดงเด็ก โดยจะนำไปจนครบเจ็ดวันครึ่งหนึ่ง และเจ็ดวันครึ่งอีกจนครบเจ็ดครึ่ง ซึ่งรวมวันที่จะต้องสวดงเด็กทั้งหมด 50 วัน แล้วพิธีนี้จะทำอีกที่เมื่อครบร้อยวัน การสวดงเด็กพระจีน 5 รูปจะต้องเริ่มสวดด้วยการอ่านประกาศประชมเทวดาจากแผ่นกระดาษที่เขียนเตรียมไว้ อ่านแล้วจึงเผากระดาษพร้อมกับรูปตุ๊กตามาเทวดาที่ทำด้วยกระดาษเผากระดาษเงินกระดาษทอง แล้วจึงชักธงประกาศเชิญวิญญาณของผู้ตายมาฟัง เมื่อสวดงเด็กเสร็จเรียบร้อยจึงบรรจุศพเข้าอวงซุ้ย และสวดงเด็กอีกครั้งหนึ่ง

ส่วนในเรื่องเขยใหม่นั้น จะเห็นที่ความรู้สึกของญาติพี่น้องต่อการทำพิธีศพแบบนี้ รวมถึงลักษณะการแต่งกายของลูกหลานที่ต้องแต่งกายด้วยชุดผ้าดิบ แต่เมื่อเคลื่อนศพไปวัดจะต้องเปลี่ยนจากชุดผ้าดิบมาเป็นชุดผ้ากระสอบ ในนวนิยายเรื่องนี้มีการนำเอาประเพณีไทยเข้าไปผสมด้วย นั่นคือ การนิมนต์พระ 4 รูปมาสวดอภิธรรมตามประเพณีไทย และยังมี การสวดงเด็กเป็นประจำ ในพิธีงเด็กลูกหลานจะต้องนั่งเรียงแถวกันไปพร้อมทั้งกับโค้งหรือคารวะเป็นจังหวะ เมื่อถึงวันบรรจุศพได้มีขบวนศพไปยังอวงซุ้ย เมื่อไปถึงอวงซุ้ยก็ยังมีพิธีอีกมากมาย เมื่อเสร็จพิธีแล้ว ทุกวันสะกัใหญ่จะต้องนำอาหารไปเช่นไหว้ที่รูปของผู้ตาย พร้อมทั้งกับนำเสื้อผ้ารองเท้าที่ผู้ตายเคยใช้ไปวางไว้ด้วย

จะเห็นได้ว่าประเพณีการทำศพตามแบบจีนนั้นมีพิธีการที่ยุ่งยากซับซ้อน และชาวจีนที่จะสามารถทำพิธีให้ครบถ้วนได้ต้องเป็นคนที่ร่ำรวยและมีลูกหลานมาก ชาวจีนอีกมากที่ได้ตัดทอนประเพณีนี้ลง และเพิ่มประเพณีการสวดแบบไทยเข้าไป เช่นในเรื่องจดหมายจากเมืองไทย ซึ่งลดการสวดงเด็กลงเหลือเพียงวันเดียว และมีการสวดตามธรรมเนียมไทย ดังที่อึ้งบิวได้พูดกับพี่สาวถึงการจัดงานศพพ่อว่า "...เรื่องสวดตั้งใจว่าจะสวดเจ็ดคืนแล้วจะเข้าไปอวงซุ้ยเลย คืนที่เจ็ดมีงเด็กและการเผากระดาษ เผาบ้าน เครื่องใช้ เรือ แล้วของอื่น ๆ อีก..."

นอกจากนั้นแล้วยังมีประเพณีที่ลูกหลานจะต้องติดทุกข์ที่แขน โดยที่ถ้าผู้ตาย เป็นชายลูกหลานจะต้องติดทุกข์ที่ข้างซ้าย ส่วนถ้าเป็นศพผู้หญิงจะต้องติดที่ข้างขวา เพราะตามธรรมเนียมจีนถือว่าแขนซ้ายสูงและสำคัญกว่า

ประเพณีตรุษจีน ประเพณีนี้ โบตันกล่าวไว้ในเรื่องจดหมายจากเมืองไทย โดยที่โบตันได้เสนอถึงประเพณีว่า จะต้องกระทำกันในวันสิ้นปี ซึ่งเป็นวันก่อนวันตรุษหนึ่งวัน ในวันนั้นนั้นจะต้องมีการไหว้เจ้าที่และบรรพบุรุษกันในตอนเช้า อาหารที่ใช้ไหว้วันนั้น จะมี 3 อย่าง ได้แก่ หมู ปลา เป็ด หรือไก่ ขนมหั้ว และ ขนมหุ้ง ปลาส่วนมากมักจะใช้ปลาหมึกแห้งเพราะสามารถเก็บไว้ได้หลายวัน ส่วนในตอนบ่ายจะเป็นการเช่นผีไม่มีญาติ และเมื่อไหว้เสร็จจึงนำอาหารที่เช่นผีเหล่านั้นมาทำเลี้ยงกัน นายจ้างจะต้องให้ลูกจ้างหยุดงาน 3 วัน พร้อมทั้งจ่ายเงินพิเศษ หรือเงิน "แต๊ะเอีย" ให้กับลูกจ้างเป็นจำนวนเงินเท่ากับค่าจ้างหนึ่งเดือนหรือมากกว่านั้น โดยโบตันได้กล่าวถึงเหตุผลการให้เงินพิเศษนี้ว่า

"วิธีการเช่นนี้ช่วยให้คนงานอยู่ดี เป็นลึนน้ำใจที่ทำงานมาด้วยดี เท่ากับเป็นของขวัญปีใหม่ อีกอย่างหนึ่งคนจีนถือว่านิ้วก้อยหรือนิ้วหัวแม่มือเหมือนกัน ทุกคนมีความสำคัญเป็นส่วนหนึ่งของโลกเช่นกัน ต้องพึ่งพากัน จึงมีแต่ลูกจ้างกับนายจ้าง ไม่มีขี้ข้ากับนาย"

(จดหมายจากเมืองไทย , หน้า 102)

เมื่อถึงวันตรุษหรือวันปีใหม่ ทุกคนจะต้องงดทำงานทุกชนิด และเป็นวันที่ครอบครัวจะไปเที่ยวด้วยกัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงเรื่องงาน หรือการทำอาหาร

ประเพณีไหว้พระจันทร์ ประเพณีนี้ โบตันได้กล่าวไว้ในเรื่องจดหมายจากเมืองไทยอีกเช่นกัน โดยกล่าวแต่เพียงว่า ประเพณีจะกระทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งเป็นวันพระจันทร์เต็มดวง ลักษณะของประเพณีนี้ จะมีการจัดพิธีไหว้พระจันทร์เพื่อขอพรจากพระจันทร์ ของที่ใช้ไหว้วันนี้จะประกอบด้วย ผลไม้อย่างดี ส้มโอ ขนมหั้ว พร้อมทั้งยังมีเครื่องสำอางจำพวกแป้งต่าง ๆ แล้วจึงจูดูขุ่ยเทียน เช่นไหว้พร้อมทั้งกับขอพรจากพระจันทร์ โดยที่ผู้ชายส่วนมากจะขอให้ตนเองประสบ

ความสำเร็จในการทำงาน รวมทั้งกิจการรุ่งเรือง ส่วนผู้หญิงมักจะขอให้ตนมีความงามเปรียบประดุจพระจันทร์

ประเพณีการไหว้พระจันทร์นี้ ถึงแม้ว่าจะมีผู้คนหัวเราะเยาะถึงความมั่งงายของชาวจีนที่ไปไหว้พระจันทร์ ทั้งยังได้กล่าวเหตุผลว่า "คนไทยหลายคนหัวเราะประเพณีของเราว่าเหลวไหล พระจันทร์ก็คือพระจันทร์ คือดวงดาวไม่มีชีวิต มิได้เป็นเทพเจ้าเพศหญิงหรือชายตามความเข้าใจของคนชาติต่างๆ ตามตำราภูมิศาสตร์สมัยใหม่ว่า พระจันทร์ ดวงดาว เป็นวัสดุไร้ชีวิต" (จดหมายจากเมืองไทย, หน้า 57) จากเหตุผลนี้ทำให้ต้นสว่างเองก็เกิดความสงสัย แต่แล้วเขาก็ให้เหตุผลสรุปกับตัวเองว่า "การรักษาประเพณีของเชื้อชาติไว้ย่อมไม่เป็นสิ่งเสียหายแน่ ในเมื่อประเพณีนั้นไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม..." (จดหมายจากเมืองไทย, หน้า 57)

จากประเพณีต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นสามารถทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงคนจีนที่เป็นคนที่มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และญาติผู้ใหญ่ ถึงแม้ว่าจะเสียชีวิตไปแล้วแต่ก็ยังระลึกถึงดังจะเห็นได้จากประเพณีต่างๆ ของชาวจีนมักจะมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษประกอบด้วยอยู่เสมอ และนอกจากนั้นชาวจีนยังเป็นชนชาติที่ไม่ลืมเชื้อชาติของตนเองถึงแม้ว่าพวกเขาจะอพยพไปยังประเทศหนึ่งซึ่งก็มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง แต่พวกเขา ก็ประกอบพิธีตามประเพณีของตน

4. ค่านิยม ชาวจีนเป็นชนชาติหนึ่งที่มีค่านิยมต่างๆ มากมาย ซึ่งถึงแม้จะเข้ามาอยู่ในเมืองไทยแล้วก็ตาม แต่ค่านิยมบางอย่างก็ไม่เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ค่านิยมของชาวจีนที่ได้จากการศึกษานวนิยายที่เสนองภาพสังคมชาวจีนพบว่า มีค่านิยมที่สำคัญที่ชาวจีนยึดถือกันมาซึ่งทำให้มีปัญหาอย่างมากต่อสังคม ค่านิยมที่สำคัญนี้ได้แก่ ค่านิยมที่ให้เพศชายมีสถานภาพเหนือกว่าเพศหญิง

ค่านิยมนี้สังคมชาวจีนให้ความสำคัญและให้การยกย่องเพศชายโดยถือว่าเป็นผู้ที่สามารถสืบสกุลได้ จะเห็นได้ว่านวนิยายที่เสนองภาพสังคมชาวจีนเหล่านั้นทุกเรื่องจะกล่าวถึงค่านิยมนี้ ชาวจีนต้องการที่จะมีลูกชายมากกว่าลูกสาว ซึ่งโบตันก็ให้ต้นสว่างอยู่เขียนไว้ในจดหมายที่เขียนถึงแม้ว่า

ลูกชายได้อยู่กับพ่อแม่ไปจนตายอยู่ในครอบครัว แล้วก็ยังนำสะใภ้มา
 ประนินบัต มีหลานให้ชื่นชม ผิดกับเด็กผู้หญิงที่เมืองจีนไม่มีใครต้องการ
 เด็กผู้หญิงมากนัก พวกคนรวยต้องการทาสหญิงไว้ไปรับใช้ แต่คน
 จนไม่ต้องการลูกสาวเลย ช่วยทำงานทำไรก็ได้ หน้าซำยังเป็นภาระ
 ในการรักษาความปลอดภัย เวลาแต่งงานค่าสินสอดไม่คุ้มค่า... อุตส่าห์
 เลี้ยงมาจนโตต้องยกให้คนอื่นเอาไปใช้... ดังนั้นเราจึงไม่นิยมมีลูกสาว
 มากๆ ถ้าจะมีบ้างพอไม่ให้สูญเพศที่เป็นแม่คนที่ต้องมันน้อยกว่าลูกชาย

(จดหมายจากเมืองไทย, หน้า 120)

สะใภ้คนใดที่ออกลูกเป็นหญิง จะถือว่าคนนั้น "วาสนาน้อย" โดยมี
 การกล่าวว่ "ดารารำวงวาสนาน้อย ลูกผู้หญิงค่ะ" ทุกคนเจียบ อรสุรางค์รู้สึกชื่นใจ
 กับคำพูดของอาหญิง อย่างบอกไม่ถูกว่าทำไม คนที่คลอดลูกออกมาเป็นหญิงจึง...
 วาสนาน้อย (ติกฝรั่ง, เล่ม 1 : 112) ชาวจีนจะให้ค่าของผู้หญิงต่ำกว่าชาย
 อย่างมาก ซึ่งรณิธรได้ให้คุณหลวงรัชตะฯ เป็นคนพูดว่า " ได้ลูกผู้ชายก็จะให้มังกร
 ห้าแสน ผู้หญิงให้แสนเดียว"... อรสุรางค์ใจหายวาบ ค่าของคนสำหรับตระกูลนี้ช่าง
 แตกต่างกันเหลือเกิน คุณค่าของผู้หญิงต่ำกว่าผู้ชายถึงห้าเท่า (ติกฝรั่ง, เล่ม 1 :
 71) สะใภ้คนใดถ้ามีแต่ลูกสาว สามีกก็จะหาภรรยาอีกคนหนึ่งเพื่อที่จะได้มีลูกชาย และ
 ถ้ายังไม่ได้ลูกชายอีกก็จะมีภรรยาไปเรื่อย ๆ รณิธรได้ให้ตัวละครตัวหนึ่งแสดงความ
 คิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า "การมีเมียมาก ๆ เป็นการแสดงออกถึงความคิดของสัง
 คมเก่าที่ยังแบ่งแยกคุณค่าของเพศ ยกย่องชายไว้ที่สูง เหยียดหยามหญิงลงสู่ระดับต่ำ
 ให้มีค่าเพียงวัตถุบำเรอความใคร่และโรงงานผลิตเด็ก" (ติกฝรั่ง, เล่ม 2 : 211)
 และสุดท้ายโบทันก็บรรยายถึงความรู้สึกของหญิงสาวลูกจีนที่บิดาและมารดา
 ทุกคนมาพร้อมกับความน้อยเนื้อต่ำใจและน้ำตา ที่พระเจ้าหรือ
 เทวดา หรือพรหมลิขิตกำหนดให้เกิดมาเป็นหญิง เพศที่สองที่
 สังคมจีนไม่ปรารถนา

(บัวเลี้ยงน้ำ, หน้า 8)

ภาพชาวจีนจากทัศนะของผู้ประพันธ์

จากการศึกษานวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยทั้ง 14 เรื่อง จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ต่างก็เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย ซึ่งภาพสังคมชาวจีนที่ผู้ประพันธ์เสนอนั้น นอกจากจะเป็นภาพสังคมชาวจีนที่ผู้อ่านสามารถเห็นได้จากรายละเอียดภายในเรื่องแล้วยังให้ภาพชาวจีนที่มาจากทัศนะของผู้ประพันธ์ ภาพชาวจีนที่ได้ในหัวข้อนี้ ได้แก่ ภาพจากทัศนะของผู้ประพันธ์ที่แสดงเพื่อให้เห็นภาพลักษณ์ที่ดีของชาวจีน ภาพความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ และภาพความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับชาวไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ภาพจากทัศนะของผู้ประพันธ์เพื่อให้เห็นภาพลักษณ์ที่ดีของชาวจีน

ผู้ประพันธ์แต่ละคนให้ภาพของชาวจีนที่มีลักษณะคล้ายกัน นั่นคือจะให้ ภาพชาวจีนที่เป็นคนที่ภูมิใจในเชื้อชาติของตน มีความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ที่บางครั้งยึดมั่นจนเคร่งครัดจนเกินไป แต่สิ่งที่ผู้ประพันธ์แสดงออกมาในลักษณะที่คล้ายกัน คือ ภาพชาวจีนที่มีความมานะอดทน มีความขยันขันแข็งในการสร้างตัวไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ถึงแม้ว่าการแสดงออกบางครั้งจะทำให้คนไทยเข้าใจไปว่าพวกเขาจะตั้งหน้าเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ แต่พวกเขาก็มีความกตัญญูต่อประเทศไทย มีความรักต่อแผ่นดินที่ทำให้พวกเขาสามารถที่จะสร้างตัวได้ การแสดงออกซึ่งความกตัญญูของพวกเขานี้ปรากฏมาในรูปของการบริจาคเงินช่วยเหลือ เช่น เจ้าสัวกิมฮับบิดาของหงจากเรื่อง เขยใหม่ ที่กล่าวถึงว่าเจ้าสัวจะมีการบริจาคเพื่อการกุศลอย่างเนืองๆ แต่ยังมีคนจีนบางกลุ่มที่รู้สึกดหิมั่นคนไทย แต่พวกเขาก็ไม่เคยเอือมอย่างที่จะดหิมั่นวัฒนธรรมไทย พวกเขากลับยอมรับในวัฒนธรรมของไทยถึงแม้ว่าพวกเขาจะไม่ยอมปฏิบัติตาม การกระทำของชาวจีนแต่ละอย่างของชาวจีน ต่างก็เป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์แสดงออกมาให้ผู้อ่านได้เห็นและเข้าใจวิถีชีวิตของคนจีน

ภาพความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่

ภาพที่ผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งนี้จะปรากฏอยู่ในนวนิยายในกลุ่มที่ 1 โดยที่ผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างชาวจีนรุ่นเก่า ซึ่งก็คือชาวจีนโพ้นทะเล กับชาวจีนที่เรียกว่าเป็นคนรุ่นใหม่ ซึ่งก็คือชาวจีนที่เกิดในเมืองไทย จากลักษณะของชาวจีนโพ้นทะเลซึ่งเป็นชาวจีนที่เดินทางอพยพจากเมืองจีนเข้ามาอยู่เมืองไทย ซึ่งแต่ละคนนั้นผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นถึงการเป็นพวกอนุรักษ์นิยม ที่แสดงให้เห็นถึงการยังยึดมั่นอยู่กับประ-

เหนียวแน่น และยังมีภูมิปัญญาในเชื้อชาติของตนเอง พวกเขาไม่ว่าจะแต่งงานกับหญิงจีน หญิงลูกจีน หรือกระทั่งหญิงไทย พวกเขาต่างก็พยายามที่จะให้ลูกหลานปฏิบัติตามแบบวัฒนธรรมจีน และไม่ให้ลูกหลานกระทำตัวที่ต่างไปจากที่พวกเขาตั้งใจไว้ ทั้งยังย้ำให้ลูกหลานไม่ให้หลงลืมตัวว่าพวกเขาเป็นชาวจีน ความขัดแย้งระหว่างคนทั้งสองรุ่นนี้จะเป็นความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติ และสืบเนื่องมาเป็นความขัดแย้งในเรื่องการดำเนินชีวิต

ความขัดแย้งในเรื่องเชื้อชาติ ผู้ประพันธ์ได้เสนอให้เห็นว่า ชาวจีนโพ้นทะเลมีความยึดมั่นในความเป็นคนจีนของตน และมีความคิดที่จะรักษาความเป็นจีนนี้ไว้จนชั่วลูกชั่วหลาน ดังในตอนหนึ่งที่ต้นสว่างอุราฟังกับแม่ของเขาทางจดหมายว่า เขากลัวอะไรไม่เท่ากับการที่เลือดเนื้อของชาวจีนจะต้องไปปะปนกับพวกคนไทย เพราะสายเลือดคนจีนจะมีเลือดคนไทยซึ่งเกียจคร้านเข้ามาแทรก พวกเขาจึงพยายามให้ลูกหลานเรียนภาษาจีน ทั้งยังมีชาวจีนบางคนคิดที่จะส่งลูกชายไปเรียนที่เมืองจีน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นคือ ความสับสนของลูกจีนที่เกิดในเมืองไทยเพราะพวกเขาเป็นคนไทยตามกฎหมายต้องปฏิบัติตามกฎหมายไทย ทั้งเมื่ออยู่ภายนอกบ้านเขาต้องใช้ภาษาไทยพูดภาษาไทย แต่เมื่ออยู่ในบ้านกลับต้องพูดภาษาจีนจนกล่าวออกมาว่า "ไม่รู้จะทำตัวอย่างไรถูก" เมื่อคนรุ่นเก่าเกิดความรู้สึกขัดแย้งในเรื่องเชื้อชาติแล้ว เป็นผลทำให้คนรุ่นใหม่ดำเนินชีวิตตามแบบเชื้อชาติด้วย

ความขัดแย้งในเรื่องการดำเนินชีวิต ความขัดแย้งในเรื่องนี้เป็นความขัดแย้งที่ผู้ประพันธ์นวนิยายกลุ่มนี้กล่าวถึงไว้มากที่สุด ความขัดแย้งในเรื่องการดำเนินชีวิตของคนทั้งสองรุ่นนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความขัดแย้งในเรื่องเชื้อชาติ และพวกเขายังติดอยู่กับวัฒนธรรมเดิมโดยไม่ยอมรับวัฒนธรรมของที่ใหม่ เช่นในเรื่องจดหมายจากเมืองไทย โปต้นให้ต้นสว่างอุเป็นผู้ที่รักษาระเบียบการดำเนินชีวิตตามแบบจีนไว้ตลอดไม่เว้นแม้แต่เรื่องความเป็นอยู่ภายในบ้าน ดังจะเห็นได้จากการรับประทานอาหารที่จะต้องให้ตะเกียบแทนช้อนส้อม เป็นต้น หรือลิ้มเซ็งที่เป็นคนยึดมั่นคำสอนของบรรพบุรุษอย่างมากจนไม่สนใจต่อสภาพแวดล้อมรอบตัวที่เปลี่ยนไป เมื่อมาอยู่เมืองไทยก็ยึดมั่นในคำสั่งที่มิให้นำตำรายาออกมาใช้ทำมาหากิน ทำให้เซ็งยากจนลงแทนที่จะร่ำรวยเหมือนชาวจีนคนอื่นๆ ความคิดที่ยึดมั่นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมของชาวจีนทำให้ลูกหลานของพวกเขาไม่เข้าใจและเห็นว่าการดำเนินชีวิตตามแบบนั้นเป็นสิ่งที่ล้าสมัย สมควรที่จะต้องปรับปรุง เช่น อั้งบ๊วย ขัดแย้งกับมารดาเรื่องการประพฤติตัวตามแบบหญิงจีน

"บอกก็ครั้งแล้วว่าไม่เด็ดขาด ฉันอยู่อย่างนี้มีความสุขมากกว่า แม่
 นึกแบบผู้หญิงหัวโบราณว่าการแต่งงานคือความสุขของผู้หญิง ไม่จำ
 เป็นลัทธิ บางคนแต่งงานแล้วมีความสุข ต้องทำงานหนัก เลี้ยง
 ลูก เอาใจผัวสารพัด ไม่เอาละ ฉันชอบอิสระทำทุกอย่างได้ตามใจ
 ชอบ ฉันอยากนั่งกระโปรงฉันก็นั่ง อยากตัดผมฉันก็ตัด"

(จดหมายจากเมืองไทย, หน้า 190)

ความขัดแย้งทั้งสองอย่างนี้ในตอนสุดท้ายก็ได้คลายลงเมื่อเวลาผ่านไปชาวจีน
 โฝ้นทะเลได้เห็นถึงสังคมที่เปลี่ยนไปชัดเจนขึ้น ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถต้านกระแสความ
 เปลี่ยนแปลงนั้นได้ ความคิด ความเชื่อ ความยึดมั่นต่างๆ เปลี่ยนไปอย่างช้าๆ ดังในตอน
 ต้นสว่างให้เห็นผู้หญิงตัดผม แต่งหน้า ทาปาก เขาจะว่าน่าเกลียด แต่เมื่อเห็นบ่อยๆ เขาก็
 รู้สึกชิน "ตอนนี้ลูกชกจะชินกับการแต่งหน้า ตัดผม ทาปากของพวกผู้หญิงแล้ว ไม่ขวางตา
 มากนักผิดกับเมื่อแรกเห็น ความเคยชินทำให้ความนึกคิด ความรู้สึกของคนเปลี่ยนไป"

(จดหมายจากเมืองไทย, หน้า 302) เมื่อชินกับสภาพที่เปลี่ยนไปแล้วพวกเขาที่เปลี่ยน
 ที่คนคิดให้เข้ากับสภาพและเข้าใจว่าลูกๆ ของพวกเขาเป็นคนไทยตามกฎหมาย ทั้งยังต้อง
 แยกกระหว่างการดำเนินชีวิตของลูกจีนที่เกิดในเมืองไทยก็จะแตกต่างจากการดำเนินชีวิต
 ของชาวจีนในประเทศจีน

ภาพความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับชาวไทย

ภาพความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับชาวไทยนั้นจะมีการแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ
 คือความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางด้านสังคม ปัจจัยที่มีผลต่อ
 ความสัมพันธ์นั้นได้แก่ทัศนคติระหว่างชาวไทยกับชาวจีน ซึ่งนับมีผลต่อความสัมพันธ์ทาง
 เศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก

ทัศนคติของชาวไทยที่มีต่อชาวจีนนั้น จากเรื่องรัตนโกสินทร์ เป็นการแสดง
 ให้เห็นถึงทัศนคติของชาวไทยที่มีต่อชาวจีนว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะไม่แสดงให้เห็น
 ภาพความขัดแย้ง หรือความไม่พอใจชาวจีน ชาวจีนและชาวไทยต่างอยู่ร่วมกันโดยสันติ
 ไม่มีความรังเกียจเคียดแค้นกัน ทั้งนี้เห็นได้จากการคบหาสมาคมของเจ้าสัวเตาบิดา
 ของปีก ที่มีการติดต่อคบหากับข้าราชการชั้นสูงของไทยอย่างสนิทสนม ซึ่งชาวไทยก็ได้

รวมเจ้าสัว เข้าเป็นคนไทยด้วยถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมอยู่บ้าง

เจ้าคุณนิพนธ์โกษาเองท่านก็แต่งกายแบบไทย พูดภาษาไทยชัดเจนนี่ บรรดาคักดีเป็นชนน้ำขุนนาง ท่านเรียกตัวเองว่าเป็นคนไทยก็ไม่มีใครแปลกใจ แต่ว่าท่านยอมอดส่ำสำหรับรวมเจ้าสัวเข้าไปเป็น "เราคนไทย" ด้วยกัน ทั้งที่อีกฝ่ายหนึ่งไว้หางเปีย นุ่งกางเกงจีนตามแบบบรรพบุรุษอย่างสมบูรณ์

(รัตนโกสินทร์, เล่ม 1: 51)

นอกจากนั้นยังมีการแต่งงานระหว่างชายไทยและหญิงจีน จึงกล่าวได้ว่า ภาพของชาวจีนกับชาวไทยในสมัยนี้มีได้เป็นไปในลักษณะขัดแย้ง ในสมัยต่อมาภาพนั้นได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในหมู่ชาวไทยบางกลุ่ม ชาวไทยเหล่านี้เกิดความไม่พอใจชาวจีนที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในประเทศไทยอย่างมากมาจากเมืองไทยด้วยความรู้สึกที่ชาวจีนนั้นไม่ได้รับรักเมืองไทย แต่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์เท่านั้น เช่น ในเรื่อง กระท่อมไม้ไผ่ โสภาค สุวรรณ ได้แสดงให้เห็นภาพความขัดแย้งของชาวไทยที่มีต่อชาวจีนว่า

ปล่อยเข้ามาเต็มบ้านเต็มเมือง เห็นหรือเปล่าว่า พวกนี้เข้ามากุม เศรษฐกิจคนไทยตั้งเท่าไร การค้าอยู่ในมือใคร...ตรุษจีนที่แทบจะหาซื้ออะไรไม่ได้...กรุงเทพฯ แทบจะกลายเป็นเมืองร้าง คอยดูแลต่อไปพวกนี้จะไม่คุมเรื่องการค้าเพียงอย่างเดียว

(กระท่อมไม้ไผ่, เล่ม 2: 517)

ส่วนทัศนคติของชาวจีนที่มีต่อชาวยุโรปนั้น ในตอนแรกชาวจีนจะมีทัศนคติที่ดีต่อชาวไทย จึงทำให้ชาวจีนอยู่ร่วมกับชาวไทยอย่างสันติเนื่องจาก "ท่านเจ้าคุณมีคุณสมบัติอย่างคนไทยอยู่ประการหนึ่งกระมัง เพราะถือว่าใครก็ตามที่ลงหลักปักฐานตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำใหญ่แห่งนี้ ท่านถือว่าเป็นคนไทยด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ได้รังเกียจว่ามีเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ที่แตกต่างกันออกไป" (รัตนโกสินทร์, เล่ม 1: หน้า 51) แต่ต่อมาเริ่มเปลี่ยนไป ชาวจีนเริ่มมีการคิดถึงชาติพันธุ์ของตนมากขึ้นประกอบกับชาวจีนที่เข้ามาอยู่

ในเมืองไทยนั้นเริ่มประสบความสำเร็จในชีวิต และมีความมั่นคงในอาชีพของตน มิใช่อยู่ในฐานะผู้มาเลี้ยงชีพ เช่นเมื่อครั้งแรกที่เข้ามา ในสายตาของชาวจีนนั้นเห็นว่าชาวไทยส่วนมากเกียจคร้าน ขาดความกระตือรือร้นและไม่สามารถสร้างความสำเร็จในอาชีพการงานได้ เช่นในเรื่อง เขยใหม่ ได้แสดงความคิดเห็นของเจ้าสัวที่มีต่อชาวไทยว่า "เขาคิดดูคนไทยเกียจคร้าน งานหนักไม่เอางานเบาไม่สู้" (เขยใหม่, หน้า 125) หรือ "เขาเห็นว่าเวลาเป็นของไร้ค่าอย่างนี้เอง จึงทำงานไม่ก้าวหน้า ไม่มีวันร่ำรวยขึ้นมาได้ ต้องหาล้าไต่ด้วยการเอาเรียดเอาเปรียบเราเล็กๆ น้อยๆ" (จดหมายจากเมืองไทย, หน้า 144)

ภาพความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ

ภาพในลักษณะนี้เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของกิจการกับลูกจ้างหรือผู้ใช้งาน ซึ่งส่วนมากแรงงานจะได้แก่ชาวไทยและชาวจีนที่อยู่ระดับล่างของชุมชน นอกจากนั้นยังให้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับผู้มีอำนาจในสังคมไทย เมื่อชาวจีนต้องการให้การค้าหรือกิจการของตนได้รับความสะดวก และผลประโยชน์มากที่สุด ชาวจีนจึงพยายามแสวงหาความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจพอจะคุ้มครองได้ เช่น มีการเชิญให้เข้าร่วมหุ้นหรือให้มาเป็นประธานกิจการของตนเอง เช่น บริษัทการเงินของ เหลียง ลือพาณิชย์ "เชิญนายตำรวจระดับอัศวินแหวนเพชรที่กำลังโด่งดัง และเป็นคนโปรดปรานของท่านอธิบดีเผ่าฯ มาเป็นประธานบริษัท และนายตำรวจระดับรองๆ ลงไปอีก 2-3 คน ร่วมเป็นกรรมการ ซึ่งเมื่อประกอบกับฝีมือ และความเชื่อที่บู๊ได้รับจากลูกค้าแล้วก็ทำให้ผู้ธุรกิจหลักทรนัยก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว" (ลอตลายมังกร, หน้า 54)

ภาพความสัมพันธ์ทางด้านสังคม

เมื่อชาวจีนเข้ามาติดต่อค้าขาย ตลอดจนร่วมมือทางเศรษฐกิจแล้ว ความสัมพันธ์ทางด้านสังคมคือมีการแต่งงานระหว่างชายจีนกับหญิงไทย ซึ่งชาวจีนจะได้รับผลประโยชน์ทางการค้าจากภรรยา เช่น เหลียงแต่งงานกับนิยมเพื่อต้องการเป็นเจ้าของที่ดินได้ หรือมีการส่งลูกสาวของตนเข้าไปในวังเพื่อที่จะได้แต่งงานกับเจ้านายไทย เพื่อเป็นศักดิ์ศรีของตระกูล

ภาพความสัมพันธ์ในด้านนี้นับว่าไม่สามารถปรากฏชัดเท่ากับความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ภาพความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยกับชาวจีนในด้านสังคมจะปรากฏออกมาในร้านค้าหรือร้านค้า โดยที่ร้านค้าจีนสามารถพูดได้ทั้งภาษาไทยภาษาจีน ร้านนี้จะมีลักษณะกึ่งกลางระหว่างไทยกับจีน แต่เมื่อมาถึงร้านค้าก็จะกลายเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ไม่ว่าหญิงหรือชาย

ในการเสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยนี้ นวนิยายแต่ละเรื่องจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านเนื้อหาและการนำเสนอ แต่สิ่งที่เหมือนกันในนวนิยายทั้ง 14 เรื่องนี้จะเป็นจุดมุ่งหมายของเรื่องที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ภาพสังคมชาวจีนที่ปรากฏให้ผู้อ่านได้เห็นนั้นจะมีอยู่ด้วยกันหลายสมัย โดยเริ่มตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จวบจนถึง พ.ศ. 2533 ภาพสังคมชาวจีนก็มีการเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมีลูกจีนในรุ่นต่อๆ มา มีที่ท่าไม่เห็นด้วยกับความคิด หรือวิถีชีวิตบางอย่างของบรรพบุรุษส่วนในด้านอื่นๆ นั้นผู้อ่านจะได้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีน ตลอดจนความมีมานะอดสาหัสจนกลายเป็นเจ้าของกิจการใหญ่โต จนสามารถกลายเป็นผู้คุมเศรษฐกิจของประเทศไทยได้

อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่าจากการแสดงภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทยดังกล่าว โดยอาจจะเป็นการเสนอด้วยการจงใจหรือไม่จงใจก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นถึงรากฐานโครงสร้างของสังคมจีนที่มั่นคง ถึงแม้ว่าจะมีอิทธิพลของประเทศอื่นสอดแทรกเข้าไป แต่ชาวจีนก็ยังดำรงตนเป็นชาวจีนได้อย่างไม่เปลี่ยนแปลง ผู้ประพันธ์แต่ละคนที่เสนอภาพของสังคมชาวจีนเหล่านี้ ผู้ประพันธ์สามารถนำขอมูลเหล่านี้ไปประพันธ์นวนิยายได้อย่างเหมาะสมและสัมพันธ์กับโครงเรื่อง ทำให้ผู้อ่านได้เห็นและเข้าใจวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพของสังคมชาวจีนในเมืองไทยได้เป็นอย่างดี